

שיחת התג

שביעי של פסח

חב"ד
כל הלב לכל אחד

צעירי אגודת חב"ד

החג של העתיד

שביעי של פסח מציין את גמר היציאה המופלאה ממצרים. לאחר מאתיים ועשר שנות שעבוד, נבקעו מי הים לפני בני ישראל והם צעדו ביבשה שנפערה בלב ים. פרעה ומצרים שרדפו אחריהם טבעו, ולא נותר מהם איש. לנוכח היד הגדולה אשר עשה ה' בפרעה ובמצרים, פרצו משה וישראל בשירת "אז ישיר".

נס קריעת ים סוף מכון גם כנגד ניסי הגאולה השלמה, בה נצא לחירות עולם. רמזים לה הוטמנו בשירת הים, שבה נאמר: "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך... מקדש ה' כוננו ידיך, ה' ימלוך לעולם ועד". על מילות הפסוק "אז ישיר משה" דרשו חז"ל (סנהדרין צבא): "שר לא נאמר, אלא ישיר, בלשון עתיד. מכאן לתחיית המתים מן התורה".

'שהחינו' בשביעי של פסח

בשונה מחגים אחרים, בשביעי של פסח אין מברכים ברכת 'שהחינו' טרם הדלקת הנרות ובנוסף הקידוש. הסיבה ההלכתית היא ששביעי של פסח הוא המשכו של החג הראשון, ואינו רגל בפני עצמו.

הרבי מליובאוויטש נתן בדברים ביאור פנימי: שביעי של פסח מסמל את הגאולה העתידה לבוא. ברכת שהחינו מברכים על "שמחת לבב" שכבר זכינו לה בפועל - "והגיענו לזמן הזה", ואילו הגאולה השלמה טרם התרחשה. לכן אין מברכים שהחינו (ואדרבה; הזכרת הגאולה גורמת צער על שכלו כל הקיצין ועדיין משיח לא בא).

לאכול משיח, לטעום גאולה

הבעל שם טוב הקדוש נהג לערוך סעודה שלישית לעת ערב בחג אחרון של פסח. תאר זאת אדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש: "בעת הסעודה הייתה הדלת פתוחה לכל, ומי שנכח אז בבית, היה טועם מן הסעודה" (ספר השיחות תש"ב עמ' 109). הבעל שם טוב קרא לסעודה זו "סעודת משיח": "כשם שישנם שמות לסעודות שבת ויום טוב, 'עתיקא קדישא', 'זעיר אנפין' וכדומה, כך קראו לסעודה זו: 'סעודת משיח' (שם)".

אדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש פרסם את סעודת המשיח, והוסיף לה שתיית ארבע כוסות יין כנגד ארבע כוסות של נחמה שעתידי הקדוש ברוך הוא להשקות את ישראל בגאולה העתידה (ירושלמי, פסחים, א).

סעודת המשיח היא טעימה מהגאולה העתידה לבוא. המשיח יהיה מציאות ממשית, ואת הגאולה נחווה בחושינו הגשמיים כפי שאנו חווים כיום אכילה ושתייה. בזמן הגלות רעיונות הגאולה תאורטיים בלבד, ואף אם מבינים ומודהים עמם - איננו מסוגלים לחוות אותם ממש. אכילת המצה ושתיית כוסות היין מעניקות, אפוא, מוחשיות לאמונת הגאולה, ומכניסות אל קרבנו את טעמה של הגאולה העתידה.

יש מה לעשות

הגאולה לא תבוא מעצמה. במקום לקטר על קשיי הגלות, הבה נהיה הקטרים של רכבת הגאולה. יחד נביא את המשיח!

כָּל דְּכַפֵּינֵי יִיטִי וְיִיכּוּל כָּל דְּצָרֵיךְ יִיטִי וְיִפְסַח.

הקטע הזה מלא קושיות ותמיהות. הלוא תכליתו היא להזמין את העניים להצטרף לסעודת החג, שלא ייוותר אביון בפניה כלשהי בעולם שאין לו היכן לקיים את מצוות הפסח. מדוע מקום ההזמנה בבית לאחר הקידוש, ולא בבית הכנסת, שם ממתנים הנזקקים להזמנת היהודים הרחמנים לסעוד עמם את סעודת הפסח? לכל הפחות ראוי היה לאומרה עם הגיענו למפתח הדלת, ובקול רם שישמע ברשות הרבים. מהי התועלת באמירתה לבני הבית לאחר תחילת הסדר?

ועוד: מה הקשר בין הזמנת העניים לבין ההכרזה: "זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים"? מה אכפת לעניים לחם העוני שנאכל במצרים? הם רק מבקשים כיסא לשבת וסעודה דשנה לאכול ממנה!

והתמיהה הגדולה מכול: מה פשר האמירה "שאכלו אבותינו בארץ מצרים"? היכן מצאנו בתורה קשר וחיבור בין המצה שאנו אוכלים, לבין המצה שאכלו בני ישראל בתוך מצרים? בספר שמות מפורש שבני ישראל הכינו את המצה במצרים ואכלו אותה רק לאחר היציאה ממנה: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו מצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו מצרים ולא יכלו להתחממה, וגם צדה לא עשו להם (שמות יב, ט). גם בעל ההגדה בעצמו אומר: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמץ, עד שנגלה אליהם מלך מלכי המלכים וגאלם".

לשאלה האחרונה ניתנו תירוצים

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ישב פעם אחרי חודש ניסן ונאנח מרה. בני ביתו התפלאו לפשר אנחותיו, והוא הסביר: "שוב חלף חודש ניסן, חודש הניסים והגאולה, ולא זכינו לקבל את פני משיח צדקנו" (מתוך ספר תולדותיו).

הטבע האנושי שואף להשיג יותר. אדם רוצה להגדיל את הונו, "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים". מאכל טעים פותח את התיאבון לעוד, עסקה טובה מעוררת רצון לרווחים גדולים יותר. אם כך כשמדובר בנכסים גשמיים, על אחת כמה וכמה כשמדובר, להבדיל, בהשיגים רוחניים.

חודש ניסן וחג הפסח, ימי הניסים והגאולה, הם בבחינת טעימה מהגאולה. אנו טועמים מאור החירות, מקיימים את מצוות הפסח וחשים התעלות ושחרור ממגבלות העולם. לאור זאת אמורה להתעורר מאליה הכמיהה לגאולה השלמה. הלוא חגי הפסח אינו אלא מתאבן למנה העיקרית, והשאלה צריכה להודעק מעצמה: מתי נזכה לגאולה אמיתית ובניין בית המקדש בירושלים? וכלשון שאלתו של הבעל שם טוב הקדוש את המשיח: "אימתי קאתי מר?" (מתי יבוא אדון?). מה צריך לקרות ומה מוטל עוד לעשות כדי לראות בהתגלות משיח בקרוב, ולאכול בבית המקדש מן הזבחים ומן הפסחים?

פתיחה תמוהה

למעשה השאלה הזו נשאלה כבר בליל השאלות - בליל הסדר. היא מוטמנת בהגדה של פסח, כבר בפתיחת ה'מגיד', באמירה: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, למעשה השאלה הזו נשאלה כבר בליל השאלות - בליל הסדר. היא מוטמנת בהגדה של פסח, כבר בפתיחת ה'מגיד', באמירה: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים,

רבים, ומהם: האבודרהם מביא חידוש בשמו של רבי יהוסף האזובי בשם בן עזרא, שהיה שבו במדינת הודו וחוטפיו האכילו אותו מצה ולא לחם חמץ משום שהמצה קשה ואינה מתעכלת מהרה ומעט ממנה מספיק לזמן רב. לפי זה מחדש האבודרהם שהמצרים היו מאכילים את העבדים העברים מצה ולא חמץ, כדי להשיבעם לזמן רב - וזו המצה המדוברת בפסקת "הא לחמא עניא".

ואולם ההסברים הללו אינם מתרצים את אי האזכור של אכילת המצה הזו - בתורה, כפי שניסח המהר"ל בחריפותו: "והם דברים שיכחיש הכתוב והאמת, כי לא נמצא בשום מקום, לא בכתב ולא במשנה ולא בתלמוד, שהמצרים היו מאכילים את ישראל מצה".

אז מה רמז בעל ההגדה בפסקה הראשונה הפותחת את סדר אמירת ההגדה?

יוצאים לדרך

"הא לחמא עניא" היא לא רק הזמנה, אלא הבהרה משמעותית שמקדימה את סדר הפסח. בלעדיה אי אפשר לגשת לליל הסדר. בחלל החדר מרחפות שאלות כבדות משקל, המעיקות על החוגגים ומונעות מהם לחוש את תחושת החירות והגאולה, ויש לפוגג אותן לפני שניגשים ל'קדש'.

בליבו של היהודי רגשות סותרים. מצד אחד, ליל הסדר מבקש לשאוב אותנו לאווירת פורקן וישועה; הקריאה בהגדה של פסח מרוממת ומעמידה אותנו בתחושת חירות ואור גדול. ומצד שני, באותה שעה מביט כל אחד על עצמו ועל בני ביתו, על העולם מסביב, ומתקשה לראות את הגאולה.

אנו מתארים "עושר גדול" בו יצאו אבותינו ממצרים, ובד בבד קהילות ישראל מלאות בעניים ואביונים, עד שצריכים לפתוח בהזמנה של רחמים "כל דכפין ייתי ויכול!" מחד, מדברים על שבירת קליפת מצרים ומאידך, קוראים את התרסת הבן הרשע: "מה העבודה הזאת לכם?".

סדר ההגדה מתחיל, אפוא, בהסדרת מצבם של ישראל והעולם בהווה. "הא לחמא עניא" הוא קטע פתיחה הפונה אל בני הבית עצמם, ולא רק אל העניים הממתנים בחוץ.

יציאת מצרים הייתה רק יציאה לדרך, תחילתו של תהליך ארוך. בשלב הראשון יצאו אבותינו מגבולות ארץ מצרים, אך טרם התחררו מכבלי התפיסות הנפשיות והתודעתיות של מצרים. בני ישראל יצאו אמנם מהגבולות הגיאוגרפיים שלה, אך קליפת הטומאה של מצרים לא יצאה מהם. זהו "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" - הם אמנם אכלו את המצה מחוץ למצרים, אך בהיבט הפנימי של אישיותם עדיין היו שבוים בתוך תפיסת מצרים. הם ישבו על אדמת המדבר, הרחק משריקות שוטי הנוגשים, אך מצרים טרם יצאה מהם.

מכאן נובעים כל הקשיים והחוליים של הגלות. העניים בישראל שנזקקים להזמנה לליל הסדר מעידים שהגלות הגשמית עדיין מלווה אותנו, אך גרוע מכך - העובדה שיש 'עניים בדעת' המתריסים בחוצפה "מה

העבודה הזאת לכם", מוכיחה שהיציאה ממצרים התרחשה באופן של 'מנוסה' ו'חיפזון', בלא שנשברה קליפת מצרים.

ועם זאת, יציאת מצרים היא קריאה וציווי נצחיים: "השתא קא - לשנה הבאה בארץ מצרים". גאולת מצרים הוציאה לדרך את רכבת הגאולה הסופית. אנו כבר בעיצומו של המסע. אנחנו הקטרים. דווקא ההצעה מונחת תחת רגלנו. נכון, הדרך רצופה עיקולים וטלטולים, אולם דווקא קשיי הגלות הם ימים זכאים ונפלאים, בהם כל אחד מ ישראל פושט את 'לבושי הגלות' ובוחר במסירות נפש לעשות רצון אביו שבשמים. מצוקות הגלות אמנם קשות ומרות, אך כל אחד ואחת עושה את הצעד שלו לזיכוכ וכיבוש העולם, עד להארת הגאולה השלמה - "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" (עלפי ליקוטי שיחות חלק יז מעמד 78 ואילך).

צעדים מעשיים

כדי לזכות ולהשלים את בירור העולם במהרה, מוטל על כל אחד ואחת מ ישראל לפרוץ את המצר הפנימי שלו ולהאיר את סביבתו באור הקדושה. הנה כמה כיווני דרך ליציאה מהמצרים הפנימיים, ו"הרי בכל דור ודור, חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא היום ממצרים".

בין אדם לחברו: אמרו בשם גדול אחד: אילו עשו כל ישראל יד אחת, היו קובעים יום מסוים ועושים אותו ליום ביאת המשיח: היו לובשים בגדי חג, מתקדשים ומיטהרים ויוצאים לרחובה של עיר לקדם את פני המשיח - אין ספק שמישיח לא היה מביישם ברחוב והיה בא לקראתם! אך דא עקא, לגרום שכל ישראל יעשו יד אחת ויצאו יחד לרחוב - יכול רק משיח, אחרי שיבוא...

היציאה מהמצרים הפנימיים, נעשית בראש ובראשונה, בהוספה באהבת ישראל וגילוי המהות הפנימית האלוקית המשותפת לכולנו. חיים של השגחה וביטחון: השחרור מתוך קליפת מצרים, מתחיל באמונה וביטחון שיש מנהיג לבירה זו, והעולם כולו מתנהל לפי רצון ה', לטובה ולברכה.

אחד מחסידי אדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך היה רוכל אצל הפריצים ברוסיה ומוכר להם חפצים שונים. פעם עשה עסק טוב והרוויח הרבה יותר מהסכום שהיה רגיל להרוויח. חשב לעצמו: "כשאשוב הביתה, אמצא מן הסתם שליח מהרבי שבא לאסוף צדקה למטרה חשובה, ולצורך כך זיכו אותי ברווח הגדול". ואכן, בבואו לביתו מצא שלווח דרבנן שהגיע לאסוף צדקה...

שבירת החומריות: החסיד רבי מרדכי מהורודוק סיפר: הפתגם הראשון ששמענו מאדמו"ר הזקן בבואו לעיר ליאנוני היה: "מה שאסור - אסור; ומה שמתיר - אין בו צורך". כשלוש ארבע שנים 'עבדנו' בזה, עד שהבאנו אופן זה בענייני חיינו, ורק אחר כך נכנסנו לפגישת 'יחידות' עם הרבי, לבקש דרך בעבודת ה'.

יציאת מצרים הפנימית עוברת בקיום הציווי: "קדש עצמך במותר לך" - לנהוג קדושה והגבלה גם בדברים שהתירה התורה. כלשון

להיות גנרל

הצאר הרוסי סקר מסדר צבאי, ולפתע הבחין אחד מן החיילים במתנקש המכוון את רובהו אל ראשו של הצאר. החייל זינק לעבר המלך, סוכך עליו בגופו והצייל אותו ממוות.

"כיצד אוכל לגמול לך על שהצלת את חיי בגופך?", שאל הצאר את החייל. "אודה לך, כבוד הצאר ירום הודו, אם תורה למפקד שלי, לא להתעמר בי כל כך", השיב החייל.

"טיפש שכמותך!", צחק הצאר, "יכולת לבקש להתמנות לגנרל..."

חסידיים המשילו זאת לראייה הצרה שלנו. אל לנו לפספס שעת-רצון ולייחל לפתרונות קטנים וארעיים. אם כבר מבקשים, עלינו להתחנן אל הפתרון האמיתי, המושלם, שישים קץ לכל צרותינו: הגאולה האמיתית והשלמה.

קרובים להגיע

הגאון רבי מאיר לייבוש (המלבי"ם) עסק בחישובי קיצים כדי לדעת את היום המדויק שבו תבוא הגאולה. שאלו תלמידיו: הרי אמרו "זל תיפח רוחם של מחשבי קיצים"? ענה להם במשל: ילד נסע עם אביו אל עיר הירידים לייפציג. שעה קלה אחרי יציאתם לדרך איבד הילד את הסבלנות ושאל: "מתי כבר נגיע ללייפציג?". האב ענה בחוסר סבלנות כי השאלה אינה במקומה.

לאחר ימים ושבועות של נסיעה בעגלה פנה האב אל העגלון בשאלה מתי יגיעו ללייפציג. התערב הילד בשיחה ואמר לאביו: "הרי אמרת לי כי זו שאלה מטופשת?".

"כשיצאנו לדרך", השיב האב, "זו הייתה שאלה שלא במקומה, אך כעת, כשאנו קרובים אל הכניסה לעיר, זו בהחלט שאלה נכונה".

פירש הצדיק: "כשהיינו רחוקים מימי הגאולה, אסור היה לעסוק בחישובי קיצים. אך כעת, כשאנו קרובים מאי פעם אל הגאולה המובטחת, מותר ואף מצווה לעסוק בהלכתא למשיחא".

רבנו הזקן בספר התניא (פרק לז): "ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה קדושה לה, אזי גם כללות החיות של עולם הזה... תצא אז מטומאתה... וראו כל בשר יחדיו וימלא כבוד ה' את כל הארץ", בקרוב ממש.

ובאותו הזמן

הנה תמצית ההסבר החסידי:

המושג 'מצוה' מעיד שמעורבות בו שתי ישויות נפרדות - מצוה ומצוה. האיש המצוה מקיים אורח חיים עצמאי משלו, עם רצונות נפרדים משל עצמו, אך הוא מקבל על עצמו לציית להוראותיו של המצוה. בגאולה יתאחדו היהודי והבורא למציאות אחת, כדברי הזוהר: "ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד" (ראה זו"ג עג, א). ליהודי לא יהיה רצון עצמאי משלו שעליו לכוף אותו בפני רצון הקב"ה, אלא רצונו ישקף את רצון הבורא. המונח 'מצוה' לא יהיה נכון אז, שכן המצוות ינבעו מתוך רצונו האישי של האדם.

יתירה מכך: המציאות של העולם כולו, לא רק של היהודי, תתאים לחלוטין לרצון הבורא, עד שהעולם לא יקבל בתוכו מציאות הסותרת את רצון ה'. כדברי חז"ל (מדרש תהלים עג): "לעתיד לבוא תאנה צווחת ואומרת שבת היום". משום כך, גם המת, לכשיקום בעולם התחייה - בדרך נס לא יהיה לבוש בכלאיים. בגדי כלאיים פשוט לא יתקיימו, כי מציאות הסותרת את התורה לא תיתכן אז (על פי ספר השיחות השנ"א עמוד 566 ואילך).

האם בית המקדש השלישי יבנה בידי שמים?

יִבְנֶה הַמִּקְדָּשׁ, עֵיר צִיּוֹן תִּמְלֵא

הרמב"ם המפרט את תפקידי המשיח כותב (הלכות מלכים פ"א): "ובונה מקדש במקומו" - המשיח יבנה את בית המקדש. בפירוש המשנה שלו (הקדמה לזרעים) מסביר הרמב"ם מדוע נכתבה מסכת 'מידות' עם פירוט מידות המקדש וצורתו ובניינו וכל עניינו: "התועלת שיש בעניין ההוא, כי שיבנה במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההיא, והתבניות והצורות והערך [=הפרופורציות] מפני שהוא ברוח הקודש".

אולם בספר הזוהר איתא (ח"א כח, א. ועוד): "בית המקדש יבנה בידי הקב"ה ויהיה קיים לדורי דורות, ועליו נאמר (חגי ב, ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" - שהראשונים נבנו בידי אדם וזה על ידי הקב"ה! גם רש"י כותב (סוכה מא, א): "מקדש העתיד שאנו מצפין, בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר (שמות טו): מקדש ה' כוננו ידיך".

הרכי מליובאוויטש תיווך בין הדעות והסביר כי שתיהן אמת: חלק מבית המקדש יבנה על ידינו, בני האדם - על פי ההלכות המבוארות ברמב"ם. בתוך בית המקדש הזה ישכנו חלקים נוספים של מקדש אלוקי שירד "בנוי ומשוכלל" מהשמים ויעניק לו את התוקף והנצחיות שלמעלה מדרכי הטבע.

תקדים לתיווך הזה נמצא בהקרבת הקרבנות: הכוהנים הבעירו על המזבח אש גשמית, אך על אש זו הייתה 'רובצת' אש אלוקית עליונה, כדברי הגמרא (יומא כא, ב): "אף על פי שאש יורדת מן השמים, מצווה להביא מן ההדיוט". כך גם בביאת המשיח: את החלק ההלכתי (המבואר בספר ההלכות של הרמב"ם) יעשה המשיח - ואת החלק האלוקי (הרמוז בזוהר) יפעל הקב"ה בעצמו (על פי ליקוטי שיחות חלק יח עמוד 418 ואילך).

למה דווקא חמור?

הַנֶּה מִלְפָּנֶיךָ יְבוֹא לָךְ, צִדִּיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא, עֲנֵי וְרַכֵּב עַל חֲמוֹר וְעַל עֵיר בֶּן אֲתַנּוֹת (זכריה ט, ט).

המהר"ל מסביר (גבורות ה' פרק כט): "דע, כי אין בריאה יותר פשוטה מן החמור, כי הוא כולו חומר". החמור מסמל את החלק הפיזי והנמוך ביותר בחומריות. החמור הוא ההיפוך הקיצוני ביותר לקדושה, לדבקות בה' ולגילוי הנשמה. יהודי מבקש להתמסר לתפילה ולעבודת ה' ולפתח מתעורר החמור, הגוף החומרי, ותובע את שלו. משיח יתגלה רכוב על החמור. הוא יציין את שביית החמור בידי

האם בביאת המשיח יצמחו בגדים על העצים?

וְגַר זָאב עִם כְּבֶשֶׂת וְנֶמֶר עִם גְּדֵי יָרֵבֵץ, וְעֵגֶל וְכִפְיֵי וּמְרִיא יְחִדּוּ, וְנֶעַר קָטָן נִהַג בָּם (ישעיה יא, 1).

ידועה דעתו של הרמב"ם בנדון (הל' מלכים פ"ב): "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. וזה שנאמר בישעיה 'וגר זאב עם כבש'... וכן כל כיוצא באלו הדברים בעניין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יִדָּע לכל לאי זה דבר היה משל ומה עניין רמזו בהן. אמרו חכמים: אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכויות בלבד".

לעומתו, רבים מהראשונים מפרשים את הפסוקים ואת דברי חז"ל כפשוטם. כמובן, הקושי הגדול בדעת הרמב"ם הוא נס תחיית המתים (שהרמב"ם עצמו קבעו בין "ג עיקרי האמונה) - ואין לך חידוש ושינוי במעשה בראשית גדול ממנו!

יש לומר שדברי הרמב"ם מכוונים לתקופה הראשונה של הגאולה ולא לכולה. זאת לנוכח ההתמקדות של הספר 'משנה תורה' לרמב"ם בהלכות בלבד. כאן עוסק הרמב"ם בהגדרות ההלכתיות התלויות במעשיו של משיח, ולא בתהליכים שמימיים שיתרחשו מלמעלה בהמשך ימות המשיח.

מבחינה הלכתית, לצורך הגדרת תפקיד המשיח דיי בכך שנבואת "וגר זאב עם כבש" תתקיים כמשל לשיעבוד מלכויות, ואין נדרש יותר מזה. ברם, בתקופה מאוחרת יותר, כתוצאה מזיכוכ ובידור העולם והתגלות מלכות ה' בעולם, תתקיים הנבואה כפשוטה.

על התהליכים המתקדמים שבשלב השני רמז הרמב"ם בכותבו בהמשך להלכה האמורה: "וכל אלו הדברים וכיוצא בהן, לא יידע אדם היאך יהיו עד שיהיו". גם באגרת תחיית המתים כותב הרמב"ם בפירושו, שהגדרת הנבואות כ"משל וחידה" איננה מוחלטת ויתכן שהדברים יתקיימו כפשוטם.

הדברים קשורים עם דברי הגמרא (סנהדרין צח, א) שביאת המשיח יכולה להתרחש בשני אופנים: בצורה מושלמת או בצורה בסיסית, המוגדרות: "זכו" ו"לא זכו". הרמב"ם עסק בהגדרות הגאולה במצב בסיסי, של "לא זכו". אך יש לומר כי אחרי תקופה של קיום מצוות באופן מושלם כפי שיהיה בתקופת הגאולה הבסיסית, יתעלה העולם ותשתנה בוודאי ההגדרה ל"זכו" - ואז, נסים ונפלאות (על פי ליקוטי שיחות חלק כו עמוד 191 ואילך).

האם יקיימו מצוות לעתיד לבוא?

וְשֵׁם נִעְשָׂה לְפָנֶיךָ בְּאֶהָבָה כְּמִצְוֹת רִצּוֹנְךָ (מתוך נוסח התפילה)

אמרו חז"ל (נדה סא, ב): "בגד שאבד בו כלאים... עושה ממנו תכריכים למת". כלומר, אפשר לקבור מת בבגד כלאיים. ושם: "אמר רב יוסף: זאת אומרת: מצוות בטלות לעתיד לבוא", ועל כן כאשר האיש יקום בתחיית המתים לבוש בתכריכיו, לא יעבור עוד על איסור כלאים.

מה משמעות הדברים, האומנם כפשוטם - לא יהיה חיוב מצוות לעתיד לבוא? הרי מעיקרי האמונה שהתורה היא "מצווה עומדת לעולם ולעולמי עולמים... שכל דברי התורה מצווים אנו לעשותן עד עולם" (רמב"ם, יסודי התורה, ט, א).

הסברים רבים לתמיהה ניתנים על-ידי הראשונים (הדעות השונות צוינו ב'שדי חמד' כללים מ' ס"ק ריח), אך הכול מודים שיהיה חיוב לקיים מצוות בימות המשיח. יתירה מזו, הרמב"ם (הל' מלכים פ"א, א) מסביר שכל הרעיון מאחורי ימות המשיח הוא ש"חוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם: מקריבים קרבנות, ועושים שמיטים ויובלות, ככל מִצְוֹתָן האמורה בתורה".

הקדושה. סוד הגאולה הוא "בירור החומר". בגאולה הגוף לא יפריע לעבודת השם. להיפך, הוא יהפוך להיות 'תשמיש קדושה'. היד תהיה 'כלי' להנחת תפילין. הצורך באכילה יתורגם רק כמכשיר לקיום המצוות התלויות באכילה. ה'חמור' יחדל מלקיים סדר יום משלו וכולו יהיה בשירות הנשמה.

גם ה'חמור' בעולם הכללי, שהם אמצעי האלקטרוניקה והמדיה המשוכללים ביותר, יהפכו להיות כלי שרת לגילוי האלוקות. ההתפתחות הטכנולוגית שנראית לעתים מאיימת על התום והטוהר של הקדושה - יהיו ביטוי שלה, כנבואת ישעיהו: "ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו - כי פי ה' דיבר".

על מנת ליהנות מסעודת הגאולה יש לטעום ממטעמיה כבר עכשיו. ההכנות לביאת המשיח מתחילות כבר בימי הגלות. עלינו 'לרכב' ולשלוט על ה'חמור' הפרטי שלנו, ולהשתמש בענייני הגוף והעולם "לשם שמים". ואז, בביאת המשיח במהרה בימינו, יהפוך החמור לקודש קודשים, מקום להשראת השכינה (על פי ליקוטי

שיחות לא עמוד 15 ואילך).

ריח של משיח

יהודי התפרץ לביתו של הצדיק רבי מנחם מענדל מויטבסק וקרא בהתרגשות: "מסתובבת שמועה ברחוב שמשח הגיע!". קם הצדיק מכיסאו, פתח את החלון, הוציא את ראשו ורחרח באוויר. "לא", אמר בעצב, "אין באוויר ריח של משיח".

אמרו חסידים: מדוע הוצרך הצדיק לפתוח חלון כדי לבדוק אם מריחים 'ריח משיח' ולא הריח בתוך חדרו? מכאן שבתוך חדרו של הצדיק שרר תמיד ריח של משיח...

הזדמנות שהחמצה

ה רב הקדוש רבי זאב קיצעס רצה לנסוע לארץ ישראל. הוא נכנס אל רבו הבעל שם טוב, לקבל מאתו ברכת פרדה. הבעל שם טוב בירכו שייסע לשלום, אך הוסיף ואמר לו: "רבי זאב יזהר מאוד בדבריו ויידע מה להשיב".

יצא רבי זאב לדרכו והפליג באנייה בים הגדול. האנייה הגיעה אל אחד האיים והתעכבה שם זמן מה. הנוסעים ניצלו את ההמתנה כדי לרדת אל האי ולקנות מאכל ומשתה, וגם רבי זאב יצא להתבודד קצת. מחמת גודל הדבקות וההתבודדות, נשתהה שם זמן ארוך ושכח לחזור לאנייה ובינתיים הלכה משם האנייה לדרכה.

כשהפסיק רבי זאב התבודדותו, גילה שהוא בצרה גדולה - לבדו נותר במקום שומם. התחיל ללכת משם וראה דרך סלולה. הלך בדרך הסלולה וראה מרחוק בית אחד. נכנס אל הבית וראה איש זקן יושב שם. נתן לו הזקן שלום ואמר לו: "רבי זאב, למה הוא כה מודאג?".

השיבו רבי זאב: "למה לא אדאג? ואני כאן בצרה גדולה. האנייה שלי הלכה לה ונשארתי בדרך". אמר לו הזקן: "אל ידאג, רבי זאב. יישאר פה עבור יום השבת ואחריה יבואו אניות וייסע באחת מהן. מניין וכן מקווה לטבילת טהרה, יש כאן כרצונו".

אחרי השבת באו אניות לאותו מקום, והזקן הלך עמו ללוותו אל האנייה. בהגיעם אליה, שאלו הזקן לפתע: "רבי זאב! מה שלום היהודים במדינתו? מה מצבם?". ורבי זאב, בהיותו טרוד מאד, השיבו: "השם יתברך אינו עוזב אותם", ונכנס אל האנייה והיא הפליגה לדרכה.

כשדעתו נתיישרה עליו, התחיל רבי זאב להתבונן בשאלת הזקן והצטער: 'מה עניתי לו? הלוא הבעל שם טוב אמר לי שאדע מה להשיב! למה לא סיפרתי לזקן על גודל הדוחק והצער של היהודים בגלותם?'. מרוב צער, החליט לחזור מדרכו ולבוא אל הבעל-שם טוב. נתן לו הצדיק שלום ואמר: "בכל יום ויום, עומד אברהם אבינו לפני השם יתברך ומבקש: 'ריבונו של עולם! בניי, היכן הם?'. השם יתברך משיבו: 'איני עוזב אותם, והראיה - רבי זאב נוסע לארץ ישראל והוא יהודי כשר, שְׁאֵל אותו עליהם...'

"אילו היית מספר לאותו זקן", אמר הבעש"ט, "גודל הייסורים והצער של ישראל בגלות, היה בא גואל-צדק. אבל אתה לא שמרת מצוותי - והגלות נמשכת" (מתוך סיפורי חסידים, תורה, הרב שמואל יוסף זיו).

שו"ת גאולה

חמורו של משיח - באיזה צבע?

בגמרא (סנהדרין, צח) מסופר ששבור מלכא, מלך פרס, אמר לשמואל בלעג: "אתם אומרים שמשח יבוא רכוב על חמור. אשלח לו סוס נאה וקל רגליים וכך יבוא מהר" (משום שהסוס מהיר מן החמור). השיב לו שמואל: "וכי יש לך סוס בר חיזור גוונים?".

אולי המילה "חיזור" יצרה את האגדה לפיה ירכב המשיח על חמור לבן. אולם משמעות הביטוי של שמואל, בתרגום מפרסית, הוא: חמור בעל מאה גוונים.

היכן יתגלה המשיח?

בנבואת הושע על הגאולה העתידה (הושע, ב. ג) נאמר: "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ". המפרשים מסבירים כי עוד בהיותם בחוץ לארץ, בגולה, ימנו עליהם היהודים את המשיח לראש ויעלו עימו לארץ ישראל.

הרמב"ם (אגרת תימן, ד) כותב שהמשיח יתגלה בארץ ישראל: "ולענין היאך יעמוד המשיח והיכן יעמוד - הרי הוא יעמוד בארץ ישראל דווקא ובה תחל התגלותו... ואחר התגלותו

בארץ ישראל וקיבוץ נידחי ישראל לירושלים, יתפשט הדבר מזרחה ומערבה". הוזהר (א. ק"ט; ב. ז) מצביע על אזור מסוים: "יתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל".

כמה זמן תימשך חנוכת הבית השלישי?

בספר יחזקאל (מה) מופיעה רשימת קרבנות מפורטת לבית המקדש השלישי, אך היא איננה תואמת את סדרי ההקרבה המפורשים בתורה. עד כדי כך שהגמרא (שבת, יג) מספרת שחכמים סברו לגנוז את ספר יחזקאל כיוון ש"היו דבריו סותרים לדברי תורה". למעשה הגמרא (מנחות, מה) מתווכת בין הדברים ומסבירה שהקרבנות ביחזקאל הם חד-פעמיים, 'קרבנות המילואים' של חנוכת בית המקדש השלישי.

לפי פירוט הקרבנות ומועדי ההקרבה עולה שחנוכת הבית השלישי תארך למעלה מחצי שנה! כך כותב האברבנאל (יחזקאל, שם): "הבית העתיד תגדל מעלתו וקדושתו מהמשכן שעשה משה ומהבית שבנה שלמה ומהבית השני - הרבה מאד. לכן... יימשכו ימי

המילואים לעתיד לבוא מהיום שעשה משה, עד היום אשר עשו בבית שני, שהוא מראש חודש ניסן [היום הראשון למילואים בחנוכת המשכן] עד כ"א בתשרי [היום האחרון לחנוכת הבית השני]".

איזה תפריט יוגש בסעודת הצדיקים?

בכמה מקורות בחז"ל נאמר: "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים". המדרשים השונים (בבא בתרא עה, ויקרא רבה שמיני ג) מתארים את התקרובת שתוגש לצדיקים באותה סעודה: בשר של בעלי חיים מופלאים כמו שור הבר, הלוויתן והעוף 'זיו שדי'.

התפריט יכלול גם מהשקדים שצמחו על מטה אהרן ומן מהצנצנת הגנוזה (מאמר שבתות ה', רמ"ע מפאנו). הצדיקים ישנו "יין הרוקח" ו"עסיס רימונים", כפי שמפורש בתרגום יונתן בן עוזיאל (שיר השירים, ח. ב): "ושם נסעד את סעודת הלווייתן ונשתה יין עתיק שהיה משומר בענביו מיום שנברא העולם, ומפירות הרימונים שעתידים להיות לצדיקים בגן עדן".